

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 April 1885, kl. 11 f. m.

Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t om förändrade bestämmelser rörande öfverlåtelse af åborätt till kronohemman och krononybyggen.

Uti en inom Andra Kammaran väckt motion (N:o 68) har Herr J. E. Wikstèn, med hvilken Herrar P. A. Hellgrén och Nils Wallmark för- enat sig, hemställt, det Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla »det »Kongl. Maj:t täcktes förordna sådana förändrade bestämmelser angående »öfverlåtelse af åboskap till så väl kronohemman som nybyggen, att åbo »erhåller fullkomlig frihet att vare sig till skyld eller oskyld person öfver- »låta besittningsrätten, och att följaktligen öfverlåtarens släktingars före- »träde till åboskapet i sådant hänseende undanrödjes»; men att, derest denna framställning ej vunne Riksdagens bifall, hemställa måtte ske, »att Kongl. »Maj:t täcktes, med ändring af bestämmelserna i Kammarkollegii kungö- »relse den 7 Juli 1876, förordna det Kongl. kungörelsen den 8 Maj 1863, »angående utvidgad frihet i afseende på öfverlåtelse af åborätt å krono- »hemman, äfven blefve för krononybyggen tillämplig.»

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott, till hvars behandling motionen blifvit öfverlemnad, anför i Utlåtande N:o 9, hurusom Utskottet inhemtat: att rättigheten till öfverlåtelse af åboskap å kronohemman, som, genom bestämmelserna i Kongl. brefvet den 5 Februari 1808 och Kammarkollegii derpå grundade kungörelse den 29 i samma månad, var »till ytterlighet begränsad», blifvit genom Kongl. kungörelsen den 8 Maj 1863

så till vida utvidgad att förre åboens anförvandters företrädesrätt till åboskap inskränktes till syskonbarn eller dem, som i lika led voro, och att den, som på grund af sådan skyldskap ville komma i besittning af åboskapet, skulle hos Konungens Befallningshafvande nedsätta löseskillingen, hvilken afträdaren egde uppbära; men att deremot enligt Kongl. Kammarkollegii kungörelse den 7 Juli 1876 nyssnämnda utvidgade öfverlåtelse-rätt icke vore tillämplig på krononybyggen.

Utskottet anför vidare: att då börsrätten i öfrigt blifvit upphäfd, vore det hvarken nödigt eller nyttigt, vare sig för kronan eller den enskilde, att i förevarande enstaka fall bibehålla sådan rätt; att lösningsrätten till åboskap å kronohemman medförde »trassel och besvärligheter af många slag», hvilka ej blott för innehafvaren minskade värdet af besittningsrätten, utan ock kunde föranleda dertill, att en »olämplig åbo» allt för länge besutte hemmanet; och att, beträffande åboskapet till kronony bygge släktningars företrädesrätt ledde till, utom andra olägenheter, den orättvisa att nybyggarens närmare släktingar egde att utan ersättning åtkomma besittningsrätten; med åberopande hvaraf Utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t genom skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna sådana förändrade bestämmelser angående öfverlåtelse och arfsrätt af åboskap till så väl kronohemman som nybyggen, att åbo erhåller sådan frihet att vare sig till skyld eller oskyld person öfverlåta besittningsrätten, att öfverlåtarens släktingars företräde till åboskapet och jemväl förmånsrätten dem emellan såsom arftagare undanrödjes; dock att nu varande bestämmelser med afseende å kronans rätt för antagaude af åbo å dylika lägenheter bibehållas oförändrade.

Denna hemställan har blifvit godkänd af Andra Kammaren och öfverlemnad till Första Kammaren, som behagat i frågan inhemta sitt Tillfälliga Utskotts Utlåtande.

Bördeman eger nu mera ej rätt att till sig lösa arvejord, som å landet såld är; och ehuru lagstiftningen ännu upptager vissa fall, der lösningsrätt till fastighet kvarstår, lära de förhållanden, under hvilka bestämmelserna om börsrätt vid öfverlåtelse af åboskap till kronohemman blifvit meddelade, nu mera vara högst betydligt förändrade; och Utskottet

anser det desto hellre vara billigt att åbon får äfven till oskyld person öfverlåta åboskapet, som han, om han mäktar bestrida kostnaden för hemmanets lösande till skatte, kommer i åtnjutande af sådan rätt.

I fråga åter om lika obegränsad öfverlåtelse rätt af krononybyggen eger den väsentliga skilnad rum, att nybyggaren är underkastad vissa bestämda föreskrifter och kan förverka sin rätt till innehafvande af nybygget. Pröfvas sådant förverkande vara för handen och inträffar det att han t. ex. nyss förut öfverlåtit nybygget till annan person emot viss erlagd löseskilling, äfventyrar denne senare att förlora löseskillingen, så vida man icke vill tillerkänna honom bättre rätt än fångesmannen.

Då emellertid de angående krononybyggen utfärdade stadganden måste sökas uti många författningar, till en del särskilda för olika län, synes en revidering af samma stadganden böra ega rum; och en hemställan i sådan syftning torde derföre vara af omständigheterna påkallad.

Utskottet hemställer förty

att Första Kammaren, med förklarande att Kammararen icke kan till alla delar antaga Andra Kammarens här ofvan intagna förslag, för sin del beslutar, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t genom skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *dels*, med ändring af bestämmelserna om särskild förmånsrätt att lösa åboskap till kronohemman, förordna, att åbo eger att äfven till oskyld person öfverlåta hemmanet under iakttagande i öfrigt af gällande föreskrifter, *dels och* låta öfverse och sammanföra stadgandena om kronans nybyggen och dervid taga i öfvervägande om, utan förnärmande af kronans rätt, nybyggaren kan tillerkännas utvidgad rätt i fråga om nybyggets öfverlåtande till annan.

Stockholm den 14 April 1885.

På Utskottets vägnar:

W. STRÅLE.